

บทที่ 2

ความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการใช้สุนัขนำทาง สำหรับผู้พิการทางสายตา

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มีสาระสำคัญ เพื่อเป็นการกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการสงเคราะห์คนพิการให้มีความเหมาะสมกับสภาพของสังคม โดยมีการส่งเสริมและสนับสนุนคุณภาพชีวิตคนพิการให้ดีขึ้น พร้อมทั้งกำหนดสิทธิประโยชน์และความคุ้มครองไม่ให้คนพิการถูกเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมโดยมีสาเหตุมาจากความพิการที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งมีการจัดสรรสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานและการได้รับการช่วยเหลือให้แก่คนพิการ เพื่อให้คนพิการมีคุณภาพชีวิตที่ดีสามารถพึ่งพาตนเองได้ จึงแสดงให้เห็นว่ารัฐได้ให้ความสำคัญกับกลุ่มของคนพิการเพิ่มมากขึ้น โดยมีการกำหนดให้มีหน่วยงานของรัฐมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบ ให้คำแนะนำ และช่วยเหลือคนพิการให้ได้รับสิทธิประโยชน์และการอำนวยความสะดวก รวมทั้งกำหนดให้องค์กรด้านคนพิการหรือองค์กรอื่นใดที่ให้บริการแก่คนพิการมีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการมากขึ้น ตลอดจนกำหนดให้มีศูนย์บริการคนพิการเพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการบริการ และแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับการตามกฎหมายให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นในการศึกษามาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมสุนัขนำทางสำหรับคนพิการทางสายตา จึงต้องอาศัยแนวคิดและทฤษฎีทางกฎหมาย เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับสุนัขนำทางสำหรับคนพิการทางสายตา จึงเป็นที่มาของงานวิจัยนี้ได้ศึกษาเรื่องมาตรการทางกฎหมาย และได้ทบทวนงานวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ประวัติความเป็นมาของสุนัขนำทาง

ส่วนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับคนพิการ

ส่วนที่ 3 พัฒนาการของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

ส่วนที่ 4 สิทธิของคนพิการตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

ส่วนที่ 5 สิทธิของคนพิการทางสายตา

ส่วนที่ 6 ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการใช้สุนัขนำทางสำหรับผู้พิการทางสายตา

ซึ่งแต่ละส่วนมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ประวัติความเป็นมาของสุนัขนำทาง

สุนัขนำทางเกิดขึ้นในระหว่างที่โลกกำลังเผชิญภาวะสงครามโลกครั้งที่ 1 โดยในปี พ.ศ. 2458 กองทัพเยอรมัน ได้ฝึกสุนัขเพื่อให้ค้นหาทหารที่บาดเจ็บจากการสู้รบ รวมถึงการฝึกสุนัขเพื่อให้เป็นยามและไว้ใช้ส่งข่าว¹ เมื่อทหารที่ได้เข้าร่วมการรบนั้น ได้รับบาดเจ็บอันเกิดจากการสู้รบในแนวหน้า เช่น เกิดการบาดเจ็บต่อร่างกาย ทำให้เกิดความพิการด้านต่าง ๆ ขึ้น หนึ่งในความพิการที่เกิดขึ้น ได้แก่ การได้รับอันตรายต่อดวงตาอันเกิดจากแก๊สพิษที่ใช้ในสงคราม ส่งผลให้ตาบอด เมื่อทหารเหล่านี้ถูกส่งตัวจากแนวหน้าในสนามรบกลับไปยังสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้น นายแพทย์เกอร์ฮาร์ด สตอลลิง (Dr. Gerhard Stalling) ได้ทำการรักษาให้แก่ทหารผู้ได้รับบาดเจ็บจากสงคราม ขณะที่เขาได้ให้สุนัขสายพันธุ์เยอรมัน เชฟเฟิร์ดของเขาอยู่กับคนไข้ภายในโรงพยาบาล เขาสังเกตพบว่าสุนัขพยายามที่จะช่วยเหลือทหารที่พิการทางสายตา เขาจึงมีความสนใจที่จะฝึกสุนัขสายพันธุ์เยอรมัน เชฟเฟิร์ด ให้ช่วยเหลือคนพิการทางสายตา

จนในปี พ.ศ. 2460 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้ก่อตั้งโรงเรียนฝึกสุนัขนำทางใช้ในกิจการสงครามเพื่อนำทางทหารที่ถูกปลดประจำการที่พิการทางการเห็นจากสงครามโลกครั้งที่ 1 ชื่อโรงเรียน German War Dog School ที่เมือง Potsdam เมืองหลวงของรัฐบรันเดินบวร์ค ทางด้านตะวันออกของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ปี พ.ศ. 2468-2469 นางโดโรที อัสทิส (Dorothy Eustis) ชาวอเมริกัน มีความสนใจในการฝึกสุนัข จึงได้เดินทางไปประเทศเยอรมันเพื่อศึกษา และเกิดความคิดที่จะฝึกสุนัขสำหรับใช้นำทางคนพิการทางการมองเห็น จึงได้เขียนบทความลงในนิตยสารอเมริกันชื่อว่า “The Saturday Evening Post” เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2470 เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของสุนัขนำทางชื่อว่า “The Seeing Eye”

ปี พ.ศ. 2474 ได้มีการจัดตั้งศูนย์ฝึกสุนัข Fortunate Fields ในเมือง เวอแวน (Vevey) ที่เป็นเมืองหนึ่งในรัฐโว สหพันธรัฐสวิส จนในที่สุดได้รับการขนานนามว่า “มารดาแห่งสุนัขนำทาง” (The Mother of Guide Dog)²

ในปี พ.ศ. 2471 นายมอร์ริส แฟรงค์ (Morris Frank) คนพิการทางการเห็นชาวอเมริกันได้อ่านบทความของนางโดโรที อัสทิส แล้วเกิดความสนใจในเรื่องของสุนัขนำทาง จึงเดินทางไป

¹ เจลิมพล สมบัติยานุชิต. (2554). *สถาปัตยกรรมบำบัด “กรณีศึกษาสำหรับคนตาบอด”*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. หน้า 15.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 15.

ศึกษาและฝึกการใช้สุนัขนำทางที่สมาพันธ์รัฐสวิส โดยฝึกกับสุนัขพันธุ์เชฟเฟอร์ด (Shepherd) ชื่อว่าบัดดี้ (Buddy) เมื่อเรียนสำเร็จแล้วเขาได้เดินทางกลับสหรัฐอเมริกา

ต่อมาปี พ.ศ. 2472 นายมอร์ริส แพรงค์ ได้จัดตั้งศูนย์ฝึกสุนัขนำทางชื่อว่า Seeing Eye Guide Training Center ที่เมืองมอริสทาวน์ มลรัฐนิวเจอร์ซีย์ สหรัฐอเมริกา

ปี พ.ศ. 2474 ประเทศอังกฤษได้ตั้งโรงเรียนฝึกสุนัขนำทาง

ปี พ.ศ. 2494 เครือรัฐออสเตรเลียเริ่มมีศูนย์ฝึกสุนัขนำทางที่เมือง Perth เมืองหลวงของรัฐเวสเทิร์นออสเตรเลีย ในเครือรัฐออสเตรเลีย

ปี พ.ศ. 2505 เครือรัฐออสเตรเลียได้ก่อตั้งศูนย์ฝึกสุนัขนำทางที่ใหญ่และมีชื่อเสียงมากที่สุดของประเทศในเนื้อที่ถึง 16.25 ไร่ที่เมือง Kew แคว้น Victoria ชื่อ Royal Guide Dogs for the Blind Association of Australia³

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับคนพิการ

2.2.1 ความหมายของคนพิการ

การให้นิยามความหมายของคำว่า “คนพิการ” ได้มีองค์กรต่าง ๆ หรือหน่วยงานได้ให้คำนิยามความหมายไว้อย่างหลากหลาย เช่น

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) ได้นิยามคำว่า คนพิการ (Disability) หมายถึง บุคคลที่มีความบกพร่อง ข้อจำกัด อันก่อให้เกิดการขาดความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมเช่นบุคคลทั่วไป⁴

องค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) ได้นิยามของคำว่า “คนพิการ” (Disabled Persons) ว่าหมายถึง บุคคลที่มีร่างกายหรือจิตใจที่ไม่สมบูรณ์ ส่งผลให้ไม่สามารถสร้างหลักประกันด้านสิ่งจำเป็นให้แก่ตนเองได้⁵

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้นิยามของคำว่า “คนพิการ” คือ คนที่มีความผิดปกติหรือบกพร่องทางร่างกาย ทางสติปัญญาหรือทางจิตใจ

องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization: ILO) ได้นิยามของคำว่า “คนพิการ” ว่าหมายถึง บุคคลผู้ที่มีความคาดหวังของเขาเกี่ยวกับความมั่นคง การคงอยู่

³ เฉลิมพล สมบัติยานุชิต. อ่างแล้ว เจริงอรรถที่ 1. หน้า 15.

⁴ วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์, มณฑิธร บุญตัน และอักรพรรณ ขวัญชื่น. (2546). *การแก้ไขกฎหมายที่กีดกันคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม: ศึกษากรณีกฎหมาย และกฎระเบียบที่จำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ*. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. หน้า 9.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 9.

ในหน้าที่การงานและความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานได้ถูกบั่นทอนลงไปอันเป็นผลมาจากความเสื่อมทางร่างกายและจิตใจ⁶

ในส่วนของบทบัญญัติของกฎหมายมีพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ได้กำหนดนิยามของ “คนพิการ” หมายถึง บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสติปัญญาอันก่อให้เกิดผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวันหรือการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคม จึงต้องได้รับการช่วยเหลือเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างบุคคลทั่วไปในสังคมได้⁷

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2556) ได้กำหนดนิยามของ “คนพิการ” หมายถึง บุคคลที่มีมีความบกพร่อง มีอุปสรรคทางร่างกาย หรือทางสติปัญญา ทำให้เกิดผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ⁸

จากนิยามต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า คนพิการ คือ บุคคลผู้มีข้อจำกัดในการดำเนินชีวิตประจำวัน ไม่สามารถสร้างหลักประกันให้แก่ตนเองได้ โดยมีสาเหตุเนื่องมาจากความบกพร่องทางร่างกาย สติปัญญาหรือจิตใจ ไม่ว่าจะเข้ามาโดยกำเนิดหรือไม่ก็ตาม จึงส่งผลให้ต้องได้รับความช่วยเหลือเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป

2.2.2 สาเหตุของความพิการ

ความพิการที่เกิดขึ้นกับร่างกายของบุคคลนั้นมีสาเหตุและลักษณะของความพิการที่แตกต่างกันไป โดยคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญองค์การอนามัยโลก (WHO Expert Committee) ได้มีการจำแนกสาเหตุและลักษณะของความพิการไว้ ดังนี้

1) ความพิการแต่กำเนิด อาจมีสาเหตุที่เกิดขึ้นจาก

(1) สาเหตุที่เกิดขึ้นจากกรรมพันธุ์ เช่น ตาบอด สมอองเจริญช้ำ โรคอัมพาต กล้ามเนื้อลีบ หูหนวก เป็นต้น

(2) สาเหตุที่ไม่ใช่กรรมพันธุ์ เช่น ความผิดปกติจากการติดเชื้อระหว่างการจัดครรภ์ ความผิดปกติในระหว่างคลอด การรับประทานยาแก้แพ้ แก้ปวดในระหว่างการจัดครรภ์ เป็นต้น

⁶ ฤกษ์ภณ โภยเต็ม. (2564). อนุสัญญาและกติการะหว่างประเทศและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการสังคมสำหรับคนพิการในประเทศไทย. *วารสารสังคมวิวัฒน์*, 12 (1), หน้า 92.

⁷ พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551. มาตรา 3.

⁸ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550. มาตรา 4.

2) โรคติดต่อ (Communicable Diseases) สามารถทำให้เกิดความพิการได้ เช่น โรคโปลิโอ มีสาเหตุเกิดจากการติดเชื้อไวรัส โรคเยื่อหุ้มสมองอักเสบจากเชื้อไวรัส โรคเยื่อหุ้มสมองอักเสบจากเชื้อวัณโรค เป็นต้น⁹

3) โรคไม่ติดต่อ (Non-communicable Diseases) เช่น โรคที่เกิดจากระบบการเคลื่อนไหว เช่น โรคข้ออักเสบ ปวดหลัง ปวดข้อ ความพิการจากกระดูก โรคหัวใจ โรคปอด เบาหวาน ลมชัก เป็นต้น

4) โรคจิตเภทต่าง ๆ เช่น โรคซึมเศร้า โรคประสาทชนิดย้ำคิดย้ำทำ โรคประสาทชนิดโฟเบีย

5) โรคพิษสุราเรื้อรังและการติดยาเสพติดต่าง ๆ

6) โรคเกิดจากมลภาวะสิ่งแวดล้อมและอุบัติเหตุต่าง ๆ ทั้งจากการสัญจรทางน้ำ ทางบก และทางอากาศ อุบัติเหตุจากการทำงาน การต่อสู้จากภัยสงคราม เป็นต้น

7) ภาวะทุพโภชนาการ ทั้งที่มีสาเหตุมาจากการขาดสารอาหารระหว่างการตั้งครรภ์ และเกิดจากการเลี้ยงดูทำให้เกิดความพิการต่อสติปัญญาหรือร่างกายได้

8) สาเหตุอื่น ๆ เช่น การได้รับสารปรอท สารตะกั่วทำให้เกิดความผิดปกติทางสติปัญญา การอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีเสียงดังเกินกว่าปกติเป็นประจำ ทำให้เกิดประสาทหูพิการ การฉีดยา เป็นต้น¹⁰

2.2.3 ประเภทของความพิการ

ความพิการของแต่ละบุคคล สามารถจำแนกเป็น 7 ประเภท¹¹ ได้ดังนี้

1) ความพิการทางการเห็น

ได้แก่ กลุ่มตาบอดและตาเลือนราง ซึ่งจะได้กล่าวรายละเอียดในส่วนต่อไป

2) ความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย

⁹ มุลินธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร. (2565). *สาเหตุของความพิการ*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=16&chap=10&page=t16-10-infodetail02.html>. [2565, 1 กันยายน].

¹⁰ ธนวรรณ เกตุชาญศิริ. (2559). *การส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการ ศึกษากรณีกฎหมายกำหนดให้นายจ้างเจ้าของสถานประกอบการ หรือหน่วยงานของรัฐรับคนพิการเข้าทำงาน*. สารนิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชากฎหมายมหาชน, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม. หน้า 27.

¹¹ ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่องประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555. ข้อ 3.

ได้แก่ กลุ่มหูหนวก หูตึง และความพิการทางการสื่อความหมาย

หูหนวก หมายถึง ความบกพร่องทางการได้ยินของบุคคลในระดับที่ไม่สามารถรับข้อมูลผ่านทาง การได้ยิน ทำให้มีผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตของบุคคลนั้น

หูตึง หมายถึง ความบกพร่องทางการได้ยินของบุคคล แต่ไม่ถึงในระดับที่ไม่สามารถรับข้อมูลทาง การได้ยิน ทำให้มีผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตของบุคคลนั้น

ความพิการทางการสื่อความหมาย หมายถึง ความบกพร่องของบุคคลอันเป็นผล มาจากการพูดไม่ได้ พูดหรือฟังแล้วผู้อื่นไม่เข้าใจ ทำให้มีผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตของบุคคล นั้น¹²

3) ความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย มีความหมาย ดังนี้

(1) ความพิการทางการเคลื่อนไหว หมายถึง ความบกพร่องของบุคคลอันเป็นผล มาจากความบกพร่องหรือสูญเสียอวัยวะทางการเคลื่อนไหว ทำให้มีผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิต ของบุคคลนั้น

(2) ความพิการทางร่างกาย หมายถึง ความบกพร่องของบุคคลอันเป็นผลมาจาก ความบกพร่องหรือความผิดปกติบริเวณภายนอกของร่างกาย ทำให้มีผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตของ บุคคลนั้น¹³

4) ความพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม หมายถึง

ความบกพร่องของบุคคลอันเป็นผลมาจากความบกพร่องหรือความผิดปกติของสมอง ส่วนการรับรู้อารมณ์ ทำให้มีผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตของบุคคลนั้น¹⁴

5) ความพิการทางสติปัญญา หมายถึง

ความผิดปกติของบุคคลอันเป็นผลมาจากการมีระดับเชาวน์ปัญญาที่ต่ำกว่า หรือ มีพัฒนาการที่ช้ากว่าบุคคลทั่วไปโดยแสดงอาการก่อนอายุ 18 ปี ทำให้มีผลกระทบต่อ การดำเนิน ชีวิตของบุคคลนั้น¹⁵

¹² ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ. ข้อ 5.

¹³ ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ. ข้อ 6.

¹⁴ ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555. ข้อ 7.

¹⁵ ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ. ข้อ 8.

6) ความพิการทางการเรียนรู้ หมายถึง

ความบกพร่องของบุคคลอันเป็นผลมาจากความบกพร่องหรือความผิดปกติของสมอง ด้านการคิดคำนวณ การอ่าน การเขียน ที่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดในแต่ละช่วงอายุ ทำให้มีผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตของบุคคลนั้น

7) ความพิการทางออทิสติก หมายถึง

ความบกพร่องของบุคคลอันเป็นผลมาจากความบกพร่องหรือความผิดปกติของสมอง ด้านการสื่อความหมาย พฤติกรรมต่าง ๆ และอารมณ์ โดยอาการจะแสดงก่อนอายุสองปีครึ่ง ทำให้มีผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตของบุคคลนั้น¹⁶

2.3 พัฒนาการของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ขึ้นใช้บังคับ โดยเล็งเห็นถึงความสำคัญของคนพิการที่เกิดอุปสรรคปัญหา หรือข้อจำกัดในการดำเนินชีวิต ด้านต่าง ๆ เช่น การเข้าร่วมกิจกรรม การเดินทาง การใช้บริการสาธารณะต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาแก่คนพิการ ดังนั้น คนพิการจึงควรได้รับ โอกาสที่เท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป ได้รับการส่งเสริม การสนับสนุนด้านต่าง ๆ จากภาครัฐ ทั้งการได้รับบริการทางการแพทย์ ได้รับการศึกษา การฝึกฝนอาชีพ รวมถึง สร้างการรับรู้ ความเข้าใจให้แก่บุคคลทั่วไปเกี่ยวกับ คนพิการ เพื่อเปิดโอกาสให้คนพิการได้มีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น

ต่อมาสภาพของสังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงไปทำให้พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพ คนพิการ พ.ศ. 2534 ไม่เหมาะสมกับสภาพสังคม จึงได้มีการกำหนดแนวทางและปรับปรุงเรื่อง การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น โดยการตราเป็น พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ขึ้น

ในปี พ.ศ. 2556 ได้ปรับปรุงพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 เพื่อกำหนดให้สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่สำหรับการตรวจสอบ ให้ความช่วยเหลือคนพิการให้ได้รับสิทธิประโยชน์ และอำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการให้สามารถดำเนินชีวิตได้เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป รวมทั้งกำหนดให้ องค์กรด้านคนพิการหรือองค์กรอื่นใดที่ให้บริการแก่คนพิการมีบทบาทในการส่งเสริมและ พัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการมากขึ้น ตลอดจนกำหนดให้มีศูนย์บริการคนพิการเพื่อทำหน้าที่เป็น

¹⁶ ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่องประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555. ข้อ 9/1.

ศูนย์กลางในการบริการ และแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับการตามกฎหมายให้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพ¹⁷

2.4 สิทธิของคนพิการตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

การที่คนพิการจะได้รับสิทธิต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในสังคมได้นั้น หน่วยงานรัฐจะต้องคำนึงถึงกลุ่มของคนพิการและให้ความสำคัญในเรื่องของสิทธิคนพิการ ไม่ว่าจะเป็นในด้านของการบัญญัติกฎหมาย การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายต่าง ๆ การออกนโยบายต่าง ๆ เพื่อเป็นการสนับสนุนในเรื่องของสิทธิคนพิการ เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 รวมทั้งการออกกฎหมายลำดับรองต่าง ๆ¹⁸ โดยส่วนใหญ่แล้วเรื่องของคนพิการจะบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 เป็นหลัก โดยสามารถแบ่งสิทธิของคนพิการในด้านต่าง ๆ ได้ ดังนี้

2.4.1 สิทธิด้านสุขภาพ

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มาตรา 20 (1) ได้กำหนดให้คนพิการมีสิทธิได้รับการทางการแพทย์และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล เครื่องช่วยความพิการ ค่าอุปกรณ์

นอกจากนี้คนพิการยังมีสิทธิในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขของรัฐโดยได้รับบัตรทอง มีสิทธิได้รับการทางการแพทย์ตามที่รัฐกำหนด เช่น การตรวจวินิจฉัย การตรวจทางห้องปฏิบัติการ การตรวจด้วยวิธีพิเศษอื่น ๆ รวมถึงกรณีการจัดหา ซ่อมแซม หรือเปลี่ยนแปลง อุปกรณ์เครื่องช่วยคนพิการด้วย¹⁹

2.4.2 สิทธิด้านการศึกษา

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มาตรา 20 (2) ได้กำหนดให้คนพิการมีสิทธิเข้าถึงด้านการศึกษาตามกฎหมายโดยให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาสำหรับคนพิการให้การสนับสนุน

¹⁷ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550.

¹⁸ ชนวรรณ เกตุชาญศิริ. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 10. หน้า 108.

¹⁹ จุฬาลักษณ์ ช่างเกตุ. (ม.ป.ป.). *กฎหมายสิทธิสำหรับคนพิการ*. บทความเพื่อนำออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา รายการเจตนารมณ์กฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. หน้า 9.

นอกจากนี้คนพิการมีสิทธิได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีโดยรัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึง โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดาทั่วไป โดยคนพิการจะต้องได้รับความสะดวก ความช่วยเหลืออื่นใดตามความเหมาะสม²⁰ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้มีกำหนดประเภทสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ ตามความในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ออกเป็น 4 ประเภทหลัก คือ

- 1) สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือเรียน ชุดการเรียน คู่มือครู คู่มือผู้ปกครอง แผ่นพับ ไปสเตอร์ เป็นต้น
- 2) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ รายการเทปเสียง รายการวีดิทัศน์ รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) เป็นต้น
- 3) สื่อวัสดุ-อุปกรณ์ ได้แก่ บัตรคำ บัตรภาพ บล็อกคำศัพท์ เป็นต้น
- 4) สื่อประสม คนพิการและผู้ดูแลคนพิการยังมีสิทธิได้กู้ยืมเงินกองทุนส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา สำหรับคนพิการเพื่อจัดซื้อจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก เทคโนโลยี สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาสำหรับคนพิการ หากสถานศึกษาใดปฏิเสธไม่รับคนพิการเข้าศึกษาให้ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามกฎหมาย²¹

2.4.3 สิทธิด้านอาชีพ

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มาตรา 20 (3) ได้กำหนดให้คนพิการได้รับการส่งเสริมหรือความช่วยเหลือเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ ประกอบกับกฎหมายยังได้กำหนดให้สถานประกอบการรับคนพิการเข้าทำงาน²² และมีกรมการจัดหางานเป็นหน่วยงานที่บริการจัดหางานให้แก่คนพิการที่ประสงค์จะทำงาน โดยกำหนดแนวปฏิบัติ ดังนี้

- 1) ให้เจ้าของสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่หนึ่งร้อยคนขึ้นไป รับคนพิการในอัตราส่วนหนึ่งร้อยคนต่อคนพิการหนึ่งคน โดยเจ้าของสถานประกอบการใดที่จ้างคนพิการเข้าทำงานมากกว่าร้อยละหกสิบของลูกจ้าง และมีระยะเวลาจ้างเกินกว่าหนึ่งร้อยแปดสิบวัน ในหนึ่งปีภาษีจะได้รับยกเว้นภาษี

²⁰ พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. มาตรา 10.

²¹ จุฬาพัฒน์ ช่างเกตุ. อ่างแล้ว เจริญรอดที่ 19. หน้า 9.

²² พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550. มาตรา 33.

2) ในกรณีที่เจ้าของสถานประกอบการไม่ได้รับคนพิการเข้าทำงาน ให้ส่งเงินเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ²³

และหากเจ้าของสถานประกอบการที่มีได้ส่ง ส่งค่าเช่าหรือส่งเงินไม่ครบถ้วน ให้เสียดอกเบี้ยในอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีของจำนวนเงินที่ยังไม่ได้ส่งเข้ากองทุน²⁴

3) กรณีที่เจ้าของสถานประกอบการไม่ประสงค์ที่จะรับคนพิการเข้าทำงาน หรือส่งเงินเข้ากองทุน อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เป็นการช่วยเหลือคนพิการก็ได้²⁵

ในเรื่องของการกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพคนพิการที่บรรลุนิติภาวะ และผู้ดูแลคนพิการ ตามกฎหมาย สามารถกู้ยืมเงินทุนในการประกอบอาชีพหรือขยายกิจการได้จากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ รายละไม่เกิน 40,000 บาท หรือเป็นรายกลุ่ม ๆ ละ ไม่เกิน 1 ล้านบาท และผ่อนชำระภายในระยะเวลาไม่เกิน 5 ปี โดยไม่คิดดอกเบี้ย เพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้คนพิการมีอาชีพ มีรายได้ที่มั่นคง มีแหล่งเงินทุนในการสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง คนพิการที่ต้องการมีอาชีพอิสระยังมีบริการจัดฝึกอบรมวิชาชีพแก่คนพิการ ณ ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการในภูมิภาคต่าง ๆ ที่มีบริการจัดฝึกอบรมวิชาชีพในสาขาต่าง ๆ ทั้งนี้ หากคนพิการไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือไม่ได้รับสิทธิที่ควรจะได้รับตามกฎหมายกำหนดสามารถร้องขอต่อหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดให้มีการสนับสนุนอำนวยความสะดวกหรือปฏิบัติอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อให้คนพิการสามารถได้รับสิทธิตามที่กฎหมายกำหนด²⁶

2.4.4 สิทธิที่จะไม่ถูกเลือกปฏิบัติในการใช้ชีวิตประจำวัน

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ได้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของคนพิการที่จะไม่ถูกเลือกปฏิบัติในการใช้ชีวิตประจำวัน เช่น มาตรา 15 วางหลักว่า ในหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน หรือบุคคลใดจะกำหนดนโยบาย กฎ ระเบียบ วิธีปฏิบัติที่มีลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติไม่ได้ โดยรวมถึงการกระทำหรืองดเว้นกระทำที่แม้จะมีได้มุ่งหมายให้เป็นการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการโดยตรง แต่ผลของการกระทำนั้นทำให้คนพิการต้องเสียสิทธิประโยชน์ที่ควรจะได้รับเพราะเหตุแห่งความพิการด้วยจะกระทำมิได้เช่นเดียวกัน²⁷ หากคนพิการที่ได้รับหรือจะได้รับความเสียหายจากการกระทำในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

²³ อริยพร โพธิ์ใส. (2555). “สิทธิและโอกาสของคนพิการในการประกอบอาชีพและการจ้างงาน”. *มูลนิธิ*, 9 (6). หน้า 159-161.

²⁴ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550. มาตรา 34.

²⁵ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550. มาตรา 35.

²⁶ จุฬาพัฒน์ ช่างเกตุ. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 19. หน้า 10.

²⁷ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550. มาตรา 15.

คนพิการมีสิทธิร้องขอต่อคณะกรรมการให้มีคำสั่งเพิกถอนการกระทำหรือห้ามมิให้กระทำการนั้นได้เป็นไปตามบทบัญญัติในมาตรา 16 ของพระราชบัญญัติดังกล่าว

และกฎหมายได้กำหนดให้การร้องขอดังกล่าวจะไม่ตัดสิทธิของผู้ร้องที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายฐานละเมิด โดยให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายอย่างอื่นที่ไม่ใช่ตัวเงินให้แก่คนพิการที่ถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมได้ และหากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการนั้นเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ศาลจะกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษให้แก่คนพิการไม่เกินสี่เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงด้วยก็ได้²⁸ โดยการใช้สิทธิร้องขอหรือฟ้องคดีดังกล่าว คนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการอาจขอให้องค์กรด้านคนพิการที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ร้องขอหรือฟ้องคดีแทนได้ และการฟ้องคดีไม่ว่าคนพิการเป็นผู้ฟ้องคดีเองหรือองค์กรด้านคนพิการที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ฟ้องแทนให้ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียม ตามมาตรา 17 ของพระราชบัญญัติดังกล่าว²⁹

2.4.5 สิทธิในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ

บทบัญญัติกฎหมายได้มีการบัญญัติในเรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิของคนพิการในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ โดยให้คนพิการมีสิทธิในการใช้ประโยชน์จากสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ รวมไปถึงสวัสดิการต่าง ๆ จากภาครัฐ เช่น การยอมรับและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคม เศรษฐกิจ การเมือง มีสิทธิที่จะมีสัตว์นำทาง เครื่องมือนำทาง หรือเครื่องช่วยความพิการต่าง ๆ ติดตัวไปในยานพาหนะหรือสถานที่ใด ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการใช้ชีวิตประจำวันของคนพิการ โดยจะต้องได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียม ค่าเช่าเพิ่มเติมต่าง ๆ ด้วย³⁰

หรือแม้กระทั่งในเรื่องของการออกกฎหมายลำดับรองเพื่อรองรับในเรื่องของการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสิ่งอำนวยความสะดวก โดยกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับการกำหนดลักษณะหรือการจัดให้มีอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวก หรือการบริการภายในอาคาร สถานที่

²⁸ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550. มาตรา 16.

²⁹ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550. มาตรา 17.

³⁰ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550. มาตรา 20 คนพิการมีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐดังต่อไปนี้

(8) สิทธิที่จะนำสัตว์นำทาง เครื่องมือหรืออุปกรณ์นำทาง หรือเครื่องช่วยความพิการใด ๆ ติดตัวไปในยานพาหนะหรือสถานที่ใด ๆ เพื่อประโยชน์ในการเดินทาง และการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ โดยได้รับการยกเว้นค่าบริการ ค่าธรรมเนียม และค่าเช่าเพิ่มเติมสำหรับสัตว์ เครื่องมือ อุปกรณ์ หรือเครื่องช่วยความพิการดังกล่าว.

ยานพาหนะ บริการขนส่ง หรือบริการสาธารณะอื่น ๆ³¹ โดยให้ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวง การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข รักษาการตาม พระราชบัญญัตินี้ และให้รัฐมนตรีแต่ละกระทรวงมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่กับออก กฎกระทรวง ระเบียบ หรือประกาศเพื่อปฏิบัติการให้บรรลุผล³²

หน่วยงานรัฐจะต้องจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้บริการได้ ตามกฎกระทรวงที่กำหนดเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา พ.ศ. 2548 นอกจากนี้ยังนำการออกแบบตามหลักการของ Universal Design ที่มีหลัก ที่ว่าด้วยเรื่องของความเท่าเทียมในการใช้สอยของผู้ใช้ที่ต่างวัยและต่างความสามารถมาใช้ โดยได้กำหนดทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกภายในอาคาร และภายนอกอาคาร เช่น สถานที่ราชการ จะต้องจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน เช่น ที่จอดรถสำหรับคนพิการ ทางลาดสำหรับคนพิการ ห้องน้ำสำหรับคนพิการ เป็นต้น³³

2.5 สิทธิของคนพิการทางสายตา

2.5.1 ประเภทของคนพิการทางสายตา

ตามกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้กำหนดหลักเกณฑ์ ความพิการทางการเห็น ได้แก่³⁴

1) ตาบอด

หมายถึง ความบกพร่องของบุคคลอันเป็นผลมาจากความบกพร่องในการมองเห็น ทำให้มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลนั้น³⁵ หรือหมายถึง คนที่สูญเสียการเห็นมากจน ต้องอ่านอักษรเบรลล์หรือใช้วิธีการฟังเทปหรือแผ่นเสียง

³¹ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550. มาตรา 37.

³² พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550. มาตรา 45.

³³ สำนักส่งเสริมศึกษาภาพและสิทธิ. (2556). *คู่มือการออกแบบสภาพแวดล้อมสำหรับคนพิการและคนทุกวัย* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์. หน้า 3-5.

³⁴ ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ. ข้อ 4.

³⁵ กาญจนา จันทร์ประเสริฐ. (2560). การพัฒนาเครื่องแจ้งเตือนสิ่งกีดขวางเพื่อผู้พิการทางสายตา. *วารสาร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 25 (1), หน้า 138-146.

2) ตาเห็นเลือนราง

หมายถึง ความบกพร่องของบุคคลอันเป็นผลมาจากความบกพร่องในการมองเห็น ทำให้มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลนั้น หรือหมายถึงคนที่สูญเสียการเห็น แต่ยังสามารถอ่านอักษรตัวพิมพ์ที่ขยายใหญ่ได้³⁶

2.5.2 สาเหตุของการตาบอด

การสูญเสียการมองเห็นคือสัญญาณเริ่มต้นของอาการตาบอด โดยสาเหตุที่ทำให้เกิดอาการตาบอดแตกต่างกันในผู้ใหญ่และเด็กดังนี้

โรคที่เป็นสาเหตุตาบอดในผู้ใหญ่ ได้แก่

1) สายตาสอดคล้องที่ไม่ได้รับการแก้ไข (Uncorrected Refractive Error) เช่น สายตาสั้น สายตาวัว โดยทั่วไปสายตาสอดคล้องสามารถแก้ไขได้โดยการใส่แว่นสายตา คอนแทกเลนส์ และการผ่าตัดด้วยเลเซอร์ อย่างไรก็ตาม ในประเทศไทยยังคงพบปัญหาไม่มีแว่นตาใช้ในพื้นที่ห่างไกล ทำให้สายตาอยู่ในระดับตาบอดได้ นอกจากนี้ผู้ที่มีสายตาสั้นมาก ๆ อาจทำให้เกิดโรคตาอื่น ๆ ตามมา ที่สำคัญคือ จอประสาทตาเสื่อม (Macular Degeneration) จอตาฉีกขาดและหลุดลอก (Retinal Detachment) ทำให้ตาบอดได้

2) ต้อกระจก (Cataract) เป็นโรคที่เกิดจากการเสื่อมของแก้วตาตามอายุทำให้ตาดำ มีลักษณะขุ่นขาว มักพบในผู้สูงอายุ โดยทั่วไปโรคต้อกระจกสามารถรักษาได้โดยการผ่าตัด แต่ก็พบว่าประชากรส่วนใหญ่ของหลายประเทศรวมถึงประเทศไทยยังเข้าไม่ถึงบริการนี้ จึงทำให้ต้อกระจกเป็นสาเหตุที่สำคัญของตาบอด

3) โรคต้อหิน (Glaucoma) เป็นโรคที่เกิดจากความดันในลูกตาสูงจนไปกดและทำลายประสาทตาทำให้ตามัวลงจนถึงขั้นตาบอดได้ ผู้ที่เป็นต้อหินอาจมาพบแพทย์ด้วยอาการเวียนศีรษะ ปวดตา ตาแดงหรือตามัวทันที หรืออาจมีอาการเรื้อรังคือมีอาการตามัวลงอย่างช้า ๆ โดยไม่มีอาการตาแดงนำมาก่อน โรคนี้ต้องอาศัยการตรวจโดยจักษุแพทย์ ดังนั้นผู้ที่มีอายุเกิน 40 ปี จึงควรได้รับการตรวจตาอย่างน้อยปีละครั้งเพื่อตรวจหาต้อหินแต่เนิ่น ๆ หากได้รับการรักษาทันที และต่อเนื่องจะช่วยป้องกันตาบอดได้

4) จอประสาทตาเสื่อมจากเบาหวาน (Diabetic Retinopathy) ผู้ที่มีระดับน้ำตาลในเลือดสูงหรือเป็นเบาหวานมานานจะทำให้มีหลอดเลือดผิดปกติทั่วร่างกาย รวมถึงหลอดเลือดที่จอประสาทตาจะทำให้มีน้ำเหลืองซึมออกมาทั่วจอประสาทตา และหลอดเลือดที่จอประสาทตาจะเสื่อมมากขึ้นจนเกิดพังผืดและมีหลอดเลือดเกิดใหม่ที่ผิวจอประสาทตาซึ่งจะทำลายจอประสาท

³⁶ WheelSharee. (2562). ผู้พิการทางสายตา คนตาบอดมีกี่ประเภท 2022. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://wheelsharee.com/ผู้พิการทางสายตา-คนตาบอดมีกี่ประเภท_00018.html. [2565, 6 กันยายน].

ตามากขึ้น รวมถึงหลอดเลือดที่เกิดขึ้นใหม่อาจจะฉีกขาดทำให้มีเลือดออกขังในน้ำวุ้นตา หากเป็นในระยะแรกเริ่มสามารถรักษาได้ด้วยแสงเลเซอร์แต่ถ้าปล่อยไว้ไม่ได้รับการรักษาจะทำให้ตาบอดได้ ดังนั้น ผู้ที่เป็นเบาหวานควรจะคุมน้ำตาลให้ได้และควรตรวจดวงตาเป็นประจำ

5) แผลบริเวณกระจกตา (Corneal Ulcer) กระจกตาเป็นส่วนสำคัญในการมองเห็น จึงต้องใส หากมีการอักเสบหรือเป็นแผล จะทำให้แสงผ่านไม่ได้และเกิดตามัวตามมา สาเหตุที่ทำให้เกิดแผลบริเวณกระจกตา ได้แก่ โรคติดเชื้อดวงตา ภาวะตาแห้ง ภาวะขาดวิตามินเอ ภาวะแทรกซ้อนจากคอนแทกเลนส์ อุบัติเหตุทางกีฬา การขยี้ตาแรง ๆ ฝุ่นเข้าตาหรือเกิดจากเศษใบไม้หรือหญ้าบาดตา จึงอาจทำให้เกิดรอยบริเวณกระจกตา (Corneal Abrasion) และหากไม่ได้รับการรักษาอาจทำให้เกิดแผลบริเวณกระจกตาตามมาและทำให้มีเชื้อโรคผ่านกระจกตาเข้าสู่ดวงตาอันเป็นสาเหตุของตาบอดได้

6) อุบัติเหตุหรือการบาดเจ็บบริเวณดวงตา เช่น การเล่นกีฬา ลูกของมีคมที่มด้า การกระแทกที่ดวงตา อาจทำให้เกิดภาวะเลือดออกในช่องหน้าตา (Hyphema) จะทำให้มีอาการเจ็บปวด ไวต่อแสง และสูญเสียการมองเห็น หากไม่ได้รับการรักษาที่ถูกต้องสามารถทำให้ตาบอดได้

7) การติดเชื้อ โดยอาจเกิดจากเชื้อแบคทีเรีย (Bacterial Keratitis) เช่น เกิดตามหลังอุบัติเหตุหรือการบาดเจ็บบริเวณดวงตา หรือเป็นภาวะแทรกซ้อนจากการใช้คอนแทกเลนส์ นอกจากนี้ ยังอาจเกิดจากเชื้อไวรัส เช่น ตาอักเสบจากโรคเริม (Herpes Keratitis) จอตาอักเสบจากไวรัสซีเอ็มวี (Cytomegaloviral Retinitis) ซึ่งมักพบในผู้ที่มีเชื้อเอชไอวี เป็นต้น

8) ภาวะหลอดเลือดดำที่จอตาอุดตัน (Retinal Vein Occlusion)

9) ภาวะแทรกซ้อนจากการผ่าตัดตา

10) ความผิดปกติโดยกำเนิด เช่น โรคตาทางพันธุกรรม หรือโรคหัดเยอรมัน (Rubella)

11) โรคเกี่ยวกับดวงตาอื่น ๆ เช่น โรคจอประสาทตาเสื่อม (Retinitis Pigmentosa)

โรคเส้นประสาทตาอักเสบ (Optic Neuritis)

โรคที่เป็นสาเหตุของอาการตาบอดในเด็ก ได้แก่

1) จอตาผิดปกติในทารกคลอดก่อนกำหนด (Retinopathy of Prematurity) โดยภาวะนี้มักพบในเด็กคลอดก่อนกำหนดที่มีอายุครรภ์น้อยกว่า 32 สัปดาห์ ที่ต้องได้รับการช่วยชีวิตด้วยการให้ออกซิเจน เนื่องจากหลอดเลือดที่จอตาจะพัฒนาเต็มที่เมื่ออายุครรภ์ 36-40 สัปดาห์ ดังนั้น เด็กที่คลอดก่อนช่วงเวลานี้จะมีการพัฒนาหลอดเลือดที่จอตาไม่สมบูรณ์และไวต่อออกซิเจนที่ได้รับ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของหลอดเลือดและมีหลอดเลือดใหม่เกิดขึ้น ภาวะนี้หากอาการ

ไม่รุนแรงสามารถรักษาได้ด้วยการทำเลเซอร์และต้องได้รับการตรวจติดตามการเจริญของหลอดเลือดและจอตาเป็นระยะ แต่หากไม่ได้รับการรักษาทันต่วงทีจะทำให้ตาบอดได้

2) ต้อกระจกชนิดที่เป็นตั้งแต่กำเนิด ที่อาจเป็นโรคที่ถ่ายทอดทางพันธุกรรม หรือเป็นในแม่ที่เป็นหัดเยอรมัน (Rubella)

3) ภาวะตาขี้เกียจ (Amblyopia) อาจเกิดจากการมีตาเขหรือตาเหล่ (Strabismus) หรือความผิดปกติของสายต้ามามาก่อน ทำให้เด็กมีสายตาไม่เท่ากัน และตาข้างที่ไม่ดีจึงไม่ถูกใช้งาน หากไม่ได้รับการรักษาตาข้างที่ไม่ใช้งานอาจจะมัวลงและตาบอดได้

4) ภาวะขาดวิตามินเอ จึงทำให้ตาแห้งหากเป็นนานเข้าจะทำให้เกิดกระจกตาแห้งและเกิดแผลที่กระจกตา รวมถึงทำให้ติดเชื้อในดวงตาตามมาทำให้ตาทะลุและเกิดตาบอดตามมา จึงควรส่งเสริมให้เด็กกินนมแม่หรือนมผสมที่เสริมวิตามินเอ นอกจากนี้ยังพบภาวะขาดวิตามินเอได้ในเด็กที่เป็นโรคหัด จึงควรได้รับการเสริมวิตามินเอในเด็กที่เป็นโรคหัดด้วย

5) เยื่อตาและกระจกตาอักเสบจากเชื้อหนองใน (Gonococcal Conjunctivitis) โดยเป็นการติดเชื้อจากช่องคลอดมารดาที่เป็นหนองในขณะทำการคลอด ทำให้เด็กทารกมีขี้ตาและเป็นหนอง เปลือกตาติดกัน และเชื้อจะลุกลามเข้าสู่ตาทำให้ตาบอดได้ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันในประเทศไทยมีการป้องกันโดยการป้ายยามาเชื้อที่ตาให้แก่ทารกคลอดใหม่ทุกคนเพื่อป้องกันการติดเชื้อดังกล่าว

6) โรคทางพันธุกรรมที่เป็นแต่กำเนิดอื่น ๆ เช่น โรคต้อหินแต่กำเนิด โรคจอประสาทตาเสื่อม (Retinal Dystrophy) ประสาทฝ่อ (Optic Atrophy) ดวงตาเล็กแต่กำเนิด เป็นต้น

7) เนื้องอก เช่น โรคมะเร็งจอประสาทตา (Retinoblastoma) และ Optic Glioma เป็นต้น³⁷

2.5.3 ปัญหาของคนพิการทางสายตา

ปัญหาหลักใหญ่ในการดำเนินชีวิตประจำวันของคนพิการทางสายตาในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยปัญหาที่คนพิการทางสายตาพบส่วนใหญ่พบคือ การเลือกปฏิบัติ ที่มีทั้งหมด 2 แบบ อย่างแรกคือ การเลือกปฏิบัติซ้ำซ้อน (Multiple Discrimination) และแบบที่สองคือ การเลือกปฏิบัติทับซ้อน (Intersectional Discrimination)³⁸ หมายความว่า สังคมไทยยังไม่ยอมรับ

³⁷ POB PAD. (2565). *สาเหตุของตาบอด*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.pobpad.com/%E0%B8%95%E0%B8%B2%E0%B8%9A%E0%B8%AD%E0%B8%94>. [2565, 6 กันยายน].

³⁸ SDG MOVE MOVING TOWARDS SUSTAINABLE FUTURE. (2563). *ผู้พิการในประเทศไทย และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาที่ยั่งยืน – กับคุณเจนจิรา บุญสมบัติ*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.sdgmovement.com/2018/04/30/gawa/>. [2565, 6 กันยายน].

ในความสามารถของคนพิการ ไม่เชื่อมั่นว่าคนพิการสามารถดูแลตัวเองได้ไม่ว่าจะเป็นด้าน การศึกษา ด้านอาชีพการงาน รวมถึง การขาดการสนับสนุนส่งเสริมจากภาครัฐ ทำให้เกิดข้อจำกัด ในความสามารถของคนพิการขึ้น เช่น ด้านอาชีพ คนทั่วไปไปมักจะมีใจที่คิดว่าคนพิการทาง สายตาไม่สามารถทำงาน ได้ดีเท่ากับคนปกติทั่วไป จนเกรงว่าอาจทำให้บริษัทสูญเสียผลประโยชน์ได้ หากพิจารณาแล้วหากคนพิการทางสายตาได้รับการสนับสนุนทั้งจากทางสังคมและภาครัฐ เช่น การสนับสนุนให้คนพิการทางสายตาได้เรียนอักษรเบรลล์และการใช้หนังสือเสียง³⁹ จะทำให้ คนพิการทางสายตาได้รับโอกาสที่เท่าเทียมมากยิ่งขึ้น หรือแม้กระทั่งในเรื่องของการเดินทางของ คนพิการจะพบปัญหาที่เกิดขึ้น คือ การเดินทางทั้งภายในและภายนอกอาคาร อาจเกิด อุบัติเหตุขึ้นเนื่องจากการเดินชนสิ่งของ สิ่งกีดขวางต่าง ๆ ตามทางเท้า หรืออันตรายที่เกิดขึ้นจาก การที่คนพิการทางสายตาจะต้องใช้มือในการสัมผัสวัตถุต่าง ๆ ประกอบกับในช่วงของสถานการณ์ การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID -19) ทำให้กลุ่มของคนพิการทาง สายตาเป็นกลุ่มบุคคลที่อยู่ในความเสี่ยงกับการติดเชื้อมากกว่าคนกลุ่มอื่น ๆ ดังนั้นคนพิการทาง สายตาจึงต้องการเครื่องอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยในการเดินทาง เช่น ไม้เท้าขาว หรือ การใช้สุนัขนำทาง⁴⁰

2.5.4 การแก้ปัญหาของคนพิการทางสายตา

ปัจจุบัน เรื่องทัศนคติของคนไทยต่อผู้พิการได้เปลี่ยนไปมาก ปัจจุบันผู้พิการเริ่มสามารถ ที่จะออกใช้ชีวิตร่วมกับผู้คนปกติในสังคมได้ เพราะคนส่วนใหญ่ในสังคมเห็นว่าความพิการเป็น เรื่องปกติมิได้เป็นอะไรที่แปลกประหลาด อีกทั้งในหลาย ๆ สถานที่ได้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณะ เพื่อเอื้อต่อผู้พิการ ในส่วนของภาครัฐเองได้มีการพัฒนากฎหมาย นโยบาย รวมถึงการจัดตั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นั่นคือ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ที่ขึ้นกับ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จะเป็นหน่วยงานผู้ประสานงานหลักระหว่าง ผู้พิการ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยเข้ามาช่วยเหลือตั้งแต่ต้น นโยบาย ตลอดจน การดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อให้ผู้พิการในประเทศไทยใช้ชีวิตได้ง่ายขึ้น และดีขึ้นกว่าเดิม อย่างไรก็ดีตาม การใช้ชีวิตของผู้พิการที่ดีขึ้นเมื่อเทียบจากอดีตไม่ได้หมายความว่าผู้พิการมีชีวิตที่ดีแล้ว การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับผู้พิการยังคงต้องพัฒนาต่อไปให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ

³⁹ ธัญชนก ผิวคำ และ สุรัชชัย สุขสกุลชัย. (2560). การศึกษาปัญหาและความต้องการของผู้พิการทางสายตา ศูนย์ พิทักษ์พหุคูณตาบอดตามพราน จังหวัดนครปฐม. *วารสารสหศาสตร์ศรีปทุม ชลบุรี*, 3 (2), หน้า 30-39.

⁴⁰ วรณวิสา พิทักษ์วงษ์, ปารณีย์ วิสุทธิพันธุ์ และ วิไล กุศลวิศิษฏ์กุล. (2563). ความต้องการจำเป็นของคนพิการ ในจังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารบัณฑิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย*, 18 (1), หน้า 133.

ในปัจจุบันปัญหาข้างต้นได้รับการแก้ไขในบางส่วนบ้างแล้ว เช่น ทางรัฐบาลพยายามให้ทุกโรงเรียนสามารถรับเด็กที่พิการทางการมองเห็นเข้าเรียนร่วมกับนักเรียนปกติ โดยดูเหมือนว่าจะเป็นการยากต่อเด็กที่พิการทางการมองเห็นในด้านการปรับตัวให้เข้ากับคนปกติ แต่ทางโรงเรียนสอนคนตาบอดได้สอนในเรื่องการปรับตัวให้กับเด็กก่อนที่จะเข้ามาเรียนร่วมกับคนอื่น จึงทำให้ง่ายขึ้นในเรียนร่วมชั้นกับคนปกติอื่น ๆ อาจมีข้อจำกัดอยู่บ้างของผู้พิการทางการมองเห็นในการเรียนวิชาที่จะต้องใส่สายตาเป็นสิ่งสำคัญ เช่น การเรียนโปรแกรมต่าง ๆ ของคอมพิวเตอร์ ผู้พิการทางการมองเห็นอาจจะต้องเรียนแยกกับนักเรียนปกติ และใช้โปรแกรมสำเร็จรูปที่ถูกพัฒนาขึ้นสำหรับผู้พิการทางการมองเห็น

ด้านสื่อการสอนสำหรับผู้พิการทางการมองเห็นมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นหนังสือเรียนที่เป็นอักษรเบรลล์ เทป แผ่นซีดีเพื่อการศึกษา โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับผู้พิการทางการมองเห็น เป็นต้น สิ่งเหล่านี้สามารถช่วยพัฒนาความสามารถของผู้พิการทางการมองเห็นให้ใกล้เคียงกับคนปกติได้

ด้านสถานที่ เช่น โรงเรียนสอนคนตาบอด บุคลากร และเงินทุน ยังคงไม่เพียงพอต่อความต้องการเท่าไรนัก ถึงแม้ว่าจะมีมากขึ้นกว่าแต่ก่อนก็ตาม แต่ก็ยังมีผู้ที่พิการทางการมองเห็นอีกหลายคนที่ไม่ได้รับการศึกษา ยังอ่านไม่ออกและไม่สามารถเขียนได้ ส่วนจำนวนบุคลากรที่เชี่ยวชาญทางด้านนี้ก็มีไม่เพียงพอต่อความต้องการ เนื่องจากผู้ที่ทำงานในด้านนี้ได้จะต้องเป็นผู้ที่มีความเสียสละและอดทนอย่างมาก อาจมีบ้างที่ผู้พิการทางการมองเห็นที่เรียนจบแล้วมาสอนเด็กในโรงเรียน แต่วัตถุประสงค์สำคัญของโรงเรียนสอนคนตาบอดคือต้องการให้ผู้พิการทางการมองเห็นได้พัฒนาและได้ทำงานร่วมกับคนปกติ เพื่อให้พวกเขาารู้สึกว่าเป็นคนปกติคนหนึ่งในสังคม

ด้านเงินทุน ส่วนใหญ่โรงเรียนหรือมูลนิธิผู้พิการทางการมองเห็นจะได้จากการบริจาคทางเอกชน ที่เป็นรายรับที่ไม่แน่นอนในแต่ละปี บางปีอาจจะเพียงพอ แต่บางปีอาจจะไม่เพียงพอแก่ความต้องการเป็นผลให้ไม่สามารถรับเด็กเข้าโรงเรียนหรือมูลนิธิเพิ่มขึ้นได้

ด้านอาชีพการทำงาน คนในสังคมส่วนใหญ่ยอมรับในความสามารถของผู้พิการทางการมองเห็นมากขึ้น โดยเปิดโอกาสให้พวกเขาได้เรียนรู้และทดลองทำงานร่วมกับคนปกติ เช่น อาจารย์ที่พิการทางการมองเห็นสามารถสอนนักศึกษาในมหาวิทยาลัยได้ เป็นต้น⁴¹

การแก้ปัญหาผู้พิการทางการมองเห็นจากสังคมดังที่กล่าวมานั้น เป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นที่ทำให้ผู้พิการทางการมองเห็นมีโอกาสทำในสิ่งที่พวกเขาต้องการทำให้ใกล้เคียงกับคนปกติ

⁴¹ เสียงที่มองไม่เห็น. (2565). *เรื่องราวของผู้พิการทางการมองเห็น*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://sites.google.com/a/g.swu.ac.th/seiyng-thi-mxng-hen/home/reuxng-raw-khxng-phu-phikar-thangkar-mxng-hen>. [2565, 3 กันยายน].

ดังนั้น เราจะเห็นได้ว่าผู้พิการทางสายตายังขาดโอกาสในหลาย ๆ ด้าน แม้บางส่วนจะได้รับการแก้ไขไปแล้วบ้างก็ตามแต่พวกเขาก็ยังคงรอคอยผู้ที่มีจิตใจที่พร้อมจะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน พร้อมที่จะมาเติมเต็มส่วนที่ขาดหาย ไม่จำเป็นเลยว่าจะต้องช่วยเหลือด้วยเงินทองมากมาย เพียงแค่ใช้สิ่งที่มีอยู่นั้นคือเสียงและตามาทำให้เกิดเสียงที่มองเห็น

2.5.5 สิทธิของคนพิการทางสายตา

สิทธิของคนพิการในปัจจุบันประเทศไทยมีพระราชบัญญัติส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 และมีการแก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ. 2556 ที่ได้ระบุว่าคนพิการที่มีสัญชาติไทย ควรมีการจดทะเบียนบัตรผู้พิการ เพื่อที่จะได้เข้าถึงสิทธิ สวัสดิการของรัฐ หรือของสาธารณะที่เตรียมเอาไว้ สิ่งแรกที่จะได้คือ เบี้ยผู้พิการ 800 บาทต่อเดือน สิทธิเรียนฟรีถึงระดับปริญญาตรี สิทธิการเข้าถึงบริการทางการแพทย์ และจะมีการช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย กรณีที่ผู้พิการถูกเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบก็จะสามารถขอยกความผิด หรือจะเป็นการขอสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แต่ในความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ผู้พิการก็ยังไม่สามารถเข้าถึงสิทธิอย่างทั่วถึง แม้ว่าในปัจจุบันจะดีกว่าสมัยก่อนก็ตาม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของแต่ละพื้นที่ มีกลุ่มเป้าหมายที่ต้องดูแล หลายกลุ่ม บางกลุ่มอาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล การเดินทางเข้าถึงพื้นที่เป็นไปได้ลำบาก หรือเข้าถึงยาก ประกอบกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมีอยู่อย่างจำกัด ทำให้หน่วยงานยังไม่สามารถดูแลผู้พิการให้เข้าถึงสิทธิได้อย่างทั่วถึง แต่อย่างไรก็ตามหน่วยงาน หรือกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องยังคงสามารถพัฒนารูปแบบการดำเนินงานให้ดีกว่านี้ได้⁴²

2.6 ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการใช้สุนันทาทางสำหรับคนพิการทางสายตา

ในปัจจุบันตามรายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านคนพิการในประเทศไทย มีจำนวนทั้งสิ้น 2,116,751 คน⁴³ โดยมีกลุ่มของคนพิการทางการเห็นจำนวน 185,760 คน คิดเป็นอันดับ 3 ของประเภทคนพิการทั้งหมดอันจะส่งผลให้รัฐต้องให้ความสำคัญในการกำหนดแนวทางต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินชีวิตของคนพิการทางสายตา โดยมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

⁴² SDG Move Moving Towards Sustainable Future. (2563). *ผู้พิการในประเทศไทย และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาที่ยั่งยืน – กับคุณเจนจิรา บุญสมบัติ*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.sdgmovement.com/2018/04/30/gawa/>. [2565, 6 กันยายน].

⁴³ รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านคนพิการในประเทศไทย ข้อมูล ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2565 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ.

2.6.1 หลักนิติรัฐ

เป็นหลักสำคัญในการปกครองซึ่งสังคมของรัฐต่าง ๆ ต้องการให้มีเกิดขึ้นในรัฐของตน⁴⁴ โดยนิติรัฐ หมายถึง รัฐที่ยอมรับรองและให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของราษฎรไว้ในรัฐธรรมนูญ หลักนิติรัฐจึงต้องประกอบไปด้วยหลักการสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ หลักการของสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลที่ได้รับการยอมรับและได้รับความคุ้มครอง และหลักการแบ่งแยกอำนาจ โดยแนวคิดเรื่องนิติรัฐนั้น เป็นสิ่งที่ระบอบประชาธิปไตยได้ให้ความสำคัญกับหลักการนี้โดยเป็นหลักการที่ได้รับการยอมรับและนำไปปฏิบัติใช้ในระบอบกฎหมาย⁴⁵

โดยหลักนิติรัฐ มีสาระสำคัญ ดังนี้

1) รัฐและองค์กรของรัฐที่ได้จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายจะต้องเคารพต่อกฎหมายที่ตราขึ้นในรัฐ และรัฐจะต้องเคารพต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน รัฐจะมีอำนาจกระทำการใด ๆ ได้ตราบท่าที่มีกฎหมายรองรับให้ทำได้ รัฐไม่สามารถที่จะกระทำการอันเป็นการกระทบสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้

2) การใช้อำนาจของรัฐจะต้องเคารพต่อหลักความได้สัดส่วน ซึ่งเป็นกรอบแห่งการใช้อำนาจของฝ่ายปกครองให้ชอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือ ในการใช้อำนาจของฝ่ายปกครองจะต้องคำนึงระหว่างประโยชน์ของปัจเจกชนกับประโยชน์ของสาธารณะ โดยจะต้องให้ประโยชน์ของทั้งสองมีความสมดุล มีความเหมาะสมกัน ต้องไม่เป็นการสร้างภาระเกินสมควรแก่ประชาชน และจะต้องเป็นการรักษาผลประโยชน์ของรัฐอีกด้วย หลักความได้สัดส่วนถูกนำมาเป็นเครื่องมือขององค์กรตุลาการในการตรวจสอบว่า

ดังนั้น ผู้ปกครองรัฐจะไม่อาจกระทำการอันเป็นการกระทบสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ เว้นแต่เป็นกรณีที่กฎหมายให้อำนาจไว้ โดยต้องกระทำการภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนดไว้ด้วย⁴⁶

2.6.2 ทฤษฎีบริการสาธารณะ

ทฤษฎีบริการสาธารณะถือเป็นหัวใจสำคัญของกฎหมายมหาชน ซึ่งไม่เฉพาะจะครอบคลุมการกระทำฝ่ายเดียวของฝ่ายปกครอง (การออกกฎ คำสั่ง) เท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการทำสัญญาของฝ่ายปกครองอีกหลายลักษณะด้วย โดยมีหลักเกณฑ์ในการจัดทำบริการสาธารณะ ได้แก่⁴⁷

⁴⁴ เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2563). *หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชน* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 117.

⁴⁵ กิตติวัฒน์ รัตนดิถก ณ ภูเก็ต. (2554). *คู่มือศึกษาพื้นฐานวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: เสมารธรรม. หน้า 102-112.

⁴⁶ เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. อ่างแล้ว เชนงอรรถที่ 44. หน้า 125-127.

1) หลักความเสมอภาค เนื่องจากรัฐจะต้องเป็นผู้ที่เข้ามาจัดทำบริการสาธารณะ โดยรัฐจะต้องปฏิบัติต่อบุคคลทุกคน โดยเท่าเทียมกัน ปฏิบัติเหมือนกันในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญเหมือนกัน

2) หลักว่าด้วยความต่อเนื่อง เนื่องจากการจัดทำบริการสาธารณะจะต้องมีความต่อเนื่อง เพราะเป็นการให้บริการแก่บุคคลทุกคน รัฐไม่สามารถที่จะหยุดการให้บริการสาธารณะได้

3) หลักว่าด้วยการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เนื่องจากการบริการสาธารณะจะต้องมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้มีความสอดคล้องกับสภาพสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

4) หลักความเป็นกลาง เนื่องจากรัฐเป็นผู้ดำเนินการจัดทำบริการสาธารณะจึงถือเป็นผู้ใช้อำนาจทางปกครองในการบังคับ รัฐจึงต้องมีความเป็นกลาง

2.6.3 หลักความเสมอภาค

หลักความเสมอภาคถือเป็นรากฐานสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยหลักความเสมอภาคถือได้ว่าเป็นสิทธิที่มนุษย์ทุกคนพึงมี เป็นสิทธิที่มนุษย์ทุกคนพึงเรียกร้องให้ได้รับการปฏิบัติดูแลอย่างเท่าเทียมกันเช่นบุคคลอื่น ๆ ได้ หลักความเสมอภาคจึงหมายความว่าไปถึงการเสมอภาคกันในทางกฎหมายด้วย คือ บุคคลย่อมมีสิทธิและหน้าที่ในทางกฎหมายเช่นเดียวกับบุคคลอื่น ๆ ทั้งในเรื่องของสิทธิ ทางหน้าที่ และทางภาระด้วย ยกตัวอย่างเช่น ความเสมอภาคในการเสียภาษีอากรตามความสามารถของแต่ละบุคคล⁴⁷

จุดเริ่มต้นของหลักความเสมอภาคมาจากแนวคิดของสำนักกฎหมายธรรมชาติกับแนวคิดปัจเจกชนนิยมที่เห็นว่าหลักความเสมอภาคเป็นสิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด แม้จะไม่มีกฎหมายบัญญัติรับรองไว้เป็นลายลักษณ์อักษรแต่หลักความเสมอภาคก็ยังมีผลใช้บังคับได้

ต่อมาสำนักกฎหมายบ้านเมืองได้มีการนำบัญญัติหลักความเสมอภาคเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อให้มีสภาพบังคับและรับรองโดยกฎหมาย⁴⁸

หลักความเสมอภาค เป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญของระบอบประชาธิปไตย โดยใช้ในการควบคุมฝ่ายปกครองให้ปฏิบัติต่อบุคคลทุกคน โดยมีหลักเกณฑ์ คือ สิ่งที่เหมือนกัน

⁴⁷ วีรยุทธ ไพบาลสถาน. (2563). *มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ ในการกำหนดนโยบาย*. สารนิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม. หน้า 21-22.

⁴⁸ บรรเจิด สิงคะเนติ. (2562). *หลักพื้นฐาน สิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 159-161.

⁴⁹ พรเทพ เตียเจริญวรรณ์. (2563). *กฎหมายต้นแบบเพื่อการคุ้มครองสิทธิคนพิการ*. วิชานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม. หน้า 44.

ยอมได้รับการปฏิบัติที่เหมือนกัน และสิ่งที่ไม่เหมือนกัน ยอมได้รับการปฏิบัติที่ไม่เหมือนกัน⁵⁰ กล่าวคือ การที่จะเปรียบเทียบว่ากรณีใดต้องปฏิบัติเหมือนกัน หรือกรณีใดจะต้องปฏิบัติให้แตกต่างกันนั้น จะต้องพิจารณาจากสาระสำคัญของข้อเท็จจริงในเรื่อง ๆ นั้น ว่ามีความเหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไรแล้วจึงจะไปพิจารณาว่าถ้าข้อเท็จจริงใดที่มีสาระสำคัญที่เหมือนกัน จะต้องได้รับผลทางกฎหมายที่เหมือนกัน แต่ถ้าข้อเท็จจริงใดมีสาระสำคัญที่ไม่เหมือนกัน ย่อมจะต้องได้รับผลทางกฎหมายที่ไม่เหมือนกันได้

หลักความเสมอภาคมีปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในมาตรา 4 ได้กำหนดให้ บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในเรื่องของสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค และมาตรา 27 วรรคสาม ได้กำหนดว่า ห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล โดยมีเหตุจากความแตกต่างจากเชื้อชาติ ภาษา เพศ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ ทำให้เห็นว่าเป็นไปตามสิ่งที่หลักความเสมอภาคได้อธิบายไว้ในเรื่องของ สิ่งที่เหมือนกันย่อมต้องได้รับการปฏิบัติที่เหมือนกัน ส่วนสิ่งที่ไม่เหมือนกันย่อมได้รับการปฏิบัติที่ไม่เหมือนกัน

แต่มีบางกรณี que สิ่งที่เหมือนกันแต่ได้รับการปฏิบัติที่ไม่เหมือนกัน อันเป็นข้อยกเว้นของหลักเกณฑ์ตามหลักความเสมอภาค ได้แก่ กรณี 1) การเลือกปฏิบัติเพื่อผลประโยชน์มหาชน และ 2) การเลือกปฏิบัติเพื่อมุ่งลดความเหลื่อมล้ำที่ดำรงอยู่⁵¹

1) การเลือกปฏิบัติเพื่อผลประโยชน์มหาชน เป็นกรณีที่ประโยชน์สาธารณะมีมากกว่าประโยชน์ส่วนบุคคล อันทำให้ไม่สามารใช้หลักความเท่าเทียมได้ โดยรับจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนร่วมมากกว่าประโยชน์ของปัจเจกบุคคล แม้สิ่งที่เป็นสาระสำคัญนั้นจะเหมือนกัน แต่รัฐจำต้องปฏิบัติให้มีความแตกต่างกัน แต่การแตกต่างกันนี้จะต้องไม่ถึงขนาดที่ทำให้เกิดความแตกแยกที่เป็นเรื่องที่ไม่สามารถที่จะยอมรับได้ เช่น การแบ่งแยกเรื่องชาติพันธุ์ ถิ่นกำเนิด หรือศาสนา เป็นต้น

2) การเลือกปฏิบัติเพื่อมุ่งลดความเหลื่อมล้ำที่ดำรงอยู่ เป็นกรณีที่รัฐต้องเลือกปฏิบัติเพื่อชดเชยหรือทดแทนให้แก่กลุ่มบุคคลผู้ด้อยโอกาส ในสังคม เป็นการขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลผู้ด้อยโอกาสได้ใช้สิทธิเสรีภาพได้เหมือนกับบุคคลอื่น ๆ เช่น การเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ หรือต่อผู้สูงอายุ เป็นต้น

⁵⁰ เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 44. หน้า 150-151.

⁵¹ เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 44. หน้า 151-152.

2.6.4 หลักสิทธิมนุษยชน

คำว่า “สิทธิ” มีการให้ความหมายไว้เช่น

ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย ได้ให้ความหมายว่า “สิทธิ” คือ หน้าที่ของบุคคลในการปฏิบัติให้เป็นไปตามที่กฎหมายคุ้มครองรับรองไว้ และมีหน้าที่ต้องไม่กระทำการ งดเว้นกระทำการ อันเป็นการรบกวนสิทธินั้น⁵²

ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.วราภรณ์ วิสวุฒพิชญ์ ได้ให้ความหมายว่า “สิทธิ” คือ อำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลในการกระทำการที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินหรือบุคคลอื่น⁵³

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2552 ได้ให้ความหมายว่า “สิทธิ” คือ อำนาจอันชอบธรรม บุคคลมีสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญและอำนาจที่จะกระทำการใด ๆ ได้อย่างอิสระ โดยได้รับการรับรองจากกฎหมาย

จากการให้นิยามความหมายของคำว่า “สิทธิ” สามารถสรุปได้ว่า สิทธิ หมายถึง อำนาจที่กฎหมายให้ไว้แก่บุคคลอย่างเป็นรูปธรรมในอันที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่นกระทำการ งดเว้นกระทำการ หรือยอมให้กระทำการโดยไม่ขัดขวาง เพื่อประโยชน์ของผู้ทรงสิทธิ โดยสิทธิสามารถแบ่งได้เป็นสิทธิทางเอกชน เช่น กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เป็นต้น และสิทธิทางมหาชน เช่น สิทธิมนุษยชน สิทธิเลือกตั้ง เป็นต้น

โดยสิทธิ สามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1) สิทธิตามกฎหมาย (Legal Rights) หมายถึง สิทธิที่กฎหมายได้ให้การรับรองไว้ และสามารถบังคับให้เป็นไปตามสิทธิได้จริง เช่น สิทธิในชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ เป็นต้น

2) สิทธิทางจริยธรรม (Moral Rights) หมายถึง สิทธิที่เกิดขึ้นในอุดมคติ ไม่มีสภาพบังคับตามกฎหมาย⁵⁴

สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิทางมหาชน เป็นสิทธิที่บุคคลใช้ในการป้องกันแดนแห่งเสรีภาพของตนจากอำนาจของรัฐ⁵⁵ กล่าวคือ สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิที่มนุษย์ทุกคนพึงมี เป็นสิทธิที่มีมาตั้งแต่กำเนิด และเป็นสิทธิที่ติดตัวไปกับบุคคลนั้นตลอดเวลา ไม่สามารถจำหน่ายโอนสิทธินี้ไป

⁵² หยุด แสงอุทัย. (2535). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป*. กรุงเทพฯ: ประกายพริก. หน้า 224

⁵³ วราภรณ์ วิสวุฒพิชญ์. (2543). *สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 21.

⁵⁴ พงษ์เทพ สันติกุล. (2562). “สิทธิมนุษยชน สิทธิพลเมือง และสิทธิทางสังคม”. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*, 11 (1), หน้า 39.

⁵⁵ วรเจตน์ ภาศิริรัตน์. (2557). *คำสอนว่าด้วยรัฐและหลักทั่วไปของกฎหมายมหาชน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 223-224.

ให้แก่บุคคลอื่น ๆ ได้ ไม่มีผู้ใดจะสามารถทำให้สิทธินี้หายไป และไม่สามารถที่จะทำให้ผู้ใดมาละเมิดสิทธินี้ได้เช่นกัน

ในทางระหว่างประเทศ เรื่องหลักสิทธิมนุษยชน ได้มีปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ (Universal Declaration of Human Rights) ซึ่งได้จำแนกสิทธิมนุษยชนเป็น 2 ประเภท คือ⁵⁶

1) สิทธิทางแพ่งและการเมือง (Political and Civil Rights) เป็นสิทธิที่ปรากฏในข้อบัญญัติข้อ 1-21

2) สิทธิมนุษยชน (Human Rights) คือ สิทธิขั้นพื้นฐานที่เป็นมาตรฐานที่พึงมี หากมีการละเมิดสิทธิดังกล่าวแล้วก็จะย่อมที่จะได้รับการรับรอง การคุ้มครองโดยกฎหมาย

ในปัจจุบันรัฐต่าง ๆ ได้ยอมรับในเรื่องหลักสิทธิมนุษยชนจึงได้มีการบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษร โดยกฎหมายของประเทศไทยได้มีการบัญญัติในเรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

2.6.5 หลักการไม่เลือกปฏิบัติ

เป็นหลักการพื้นฐานในกฎหมายสิทธิมนุษยชน โดยปรากฏครั้งแรกในกฎบัตรสหประชาชาติ (UN Charter) ในปี ค.ศ. 1945 โดยการกำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติไม่ว่าจะด้วยเหตุผลทางด้านเผ่าพันธุ์ เพศ ภาษา ศาสนา โดยต่อมาในปี ค.ศ. 1948 ได้นำหลักการนี้ไปบัญญัติไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (UDHR) ด้วย

ในส่วนของความหมายของคำว่า “การเลือกปฏิบัติ” ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คือ ความแตกต่างใด ๆ การกีดกัน การจำกัด หรือการปฏิบัติเป็นพิเศษ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความเห็นทางการเมือง ชาติหรือสังคมดั้งเดิม ทรัพย์สิน สถานะอื่นใด และมีวัตถุประสงค์หรือผลกระทบในเชิงอุปสรรคหรือเป็นการลดทอนการใช้สิทธิและเสรีภาพทั้งหลายของบุคคลนั้นบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน⁵⁷

หลักการไม่เลือกปฏิบัติในกฎหมายมหาชนปรากฏในสองนัยความหมายด้วยกัน คือ ความเท่าเทียมกับ โอกาสที่เท่าเทียม ความเท่าเทียม คือ การห้ามมิให้มีการปฏิบัติที่แตกต่างกันในการดำเนินการใด ๆ โดยสิทธิหรือประโยชน์ของบุคคลจักต้องอยู่บนพื้นฐานแห่งความเท่าเทียมกัน

⁵⁶ พงษ์เทพ สันติกุล. (2562). อ้างแล้ว เจริญรอดที่ 54. หน้า 39.

⁵⁷ คณาธิป ทองรวีวงศ์, กัญชามา ช่างทำ, ภคมน สืบไชย, กุสุมา สุนประชา และชลธิชา สมสะอาด. (2560). *กฎหมายว่าด้วยความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติ*. โครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. หน้า 26.

ไม่มีการเลือกปฏิบัติเป็นกรณีพิเศษแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง ส่วนโอกาสที่เท่าเทียม คือ การทำให้บุคคลที่มีโอกาสที่ด้อยกว่าคนอื่น ได้มีโอกาสใช้สิทธินั้นอย่างเท่าเทียม เพื่อทำให้เกิดความเท่าเทียมที่แท้จริง โดยรัฐต้องมีมาตรการพิเศษต่อบุคคลที่มีโอกาสที่ด้อยกว่า⁵⁸

สำหรับประเทศไทย มีกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับหลักการไม่เลือกปฏิบัติคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้บุคคลจะต้องมีความเสมอภาค และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายโดยเท่าเทียมกัน ห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลอันมีเหตุมาจากเชื้อชาติ เพศ สภาพทางกายหรือสุขภาพ⁵⁹ เป็นต้น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กำหนดให้บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน พร้อมทั้งยังได้กำหนดเรื่องหลักการไม่เลือกปฏิบัติไว้คล้ายคลึงกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 แต่ได้มีการเพิ่มเรื่องการไม่เลือกปฏิบัติต่อคนพิการ⁶⁰

สำหรับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดว่าห้ามเลือกปฏิบัติต่อบุคคล อันมีเหตุมาจากเชื้อชาติ เพศ ความพิการ ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550⁶¹

2.6.6 หลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการรับรองสิทธิคนพิการ

ความหมายของคำว่า “หลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” มีการให้คำนิยามในทางประวัติศาสตร์ ความเชื่อทางศาสนา ทางหลักปรัชญา ทางกฎหมาย ซึ่งมีการให้คำนิยามที่แตกต่างกันไป เช่น

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายคำว่า “ศักดิ์ศรี” หมายถึง เกียรติศักดิ์ โดยคำว่า “เกียรติ” หมายถึง ความยกย่องนับถือ ความมีหน้ามีตา ส่วนคำว่า “ศักดิ์” หมายถึง อำนาจ ความสามารถ กำลัง หรือฐานะ

“ศักดิ์ศรี” ในความหมายของชาวโรมัน หมายถึง เกียรติที่บุคคลได้รับจากสาธารณะ แสดงให้เห็นว่าบุคคลที่จะมีศักดิ์ศรีได้จะต้องได้รับเกียรติจากสาธารณะเท่านั้น

“ศักดิ์ศรี” ในความหมายของศาสนาคริสต์ หมายถึง ความเมตตาของพระเจ้า เป็นความสัมพันธ์ระหว่างพระเจ้ากับมนุษย์ เนื่องจากพระเจ้าเป็นผู้สร้างมนุษย์ขึ้น

“ศักดิ์ศรี” ในความหมายของคานท์ (Kant) หมายถึง ความอิสระของมนุษย์ เพื่อให้มนุษย์สามารถบรรลุสู่ความดีงามได้ คานท์มีความเชื่ออันมั่นคงต่อศักดิ์ศรีอันมีมาแต่กำเนิดของบุคคล

⁵⁸ พรเทพ เตียเจริญวรรธน์. อังแล้ว เชิงอรธที่ 49. หน้า 51-52.

⁵⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. มาตรา 30.

⁶⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. มาตรา 30.

⁶¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. มาตรา 27.

ซึ่งสอดคล้องกับคำสอนของคานท์ที่ว่าไม่มีมนุษย์คนใดมีสิทธิที่จะใช้มนุษย์ด้วยกันเองเป็นดั่งเครื่องมือชิ้นหนึ่งเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของตนเองเท่านั้น

Guenter Duerig นักกฎหมายชาวเยอรมัน ให้ความหมายคำว่า “ศักดิ์ศรี” หมายถึง การที่มนุษย์ทุกคน โดยอำนาจแห่งจิตวิญญาณของเขาเอง ทำให้เขาแตกต่างจากความเป็นอยู่ในสถานะธรรมชาติที่ปราศจากความเป็นส่วนบุคคล และการทำให้บรรลุเป้าหมายภายในขอบเขตส่วนบุคคลนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของบุคคลนั่นเอง

Klaus Stern ให้ความหมายคำว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” หมายถึง คุณค่าที่มีลักษณะเฉพาะ และผูกพันอยู่กับความเป็นมนุษย์ ดังนั้น มนุษย์ทุกคนจึงได้รับคุณค่านี้โดยเท่าเทียมกัน

W. Maihofer และ R.F. Behrendt ให้ความหมายคำว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” หมายถึง ขอบเขตของความเป็นอิสระของบุคคลที่ได้ขยายออกไปให้กว้างที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ โดยความอิสระนั้นมีเพื่อปรับชีวิตมนุษย์ให้ดีขึ้น โดยวิธีการพัฒนาขีดความสามารถของมนุษย์ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

ศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ของเยอรมัน ได้มีคำวินิจฉัยเกี่ยวกับคำว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ไว้ว่าเป็นการเรียกร้องการสร้างตนเองอย่างอิสระของปัจเจกบุคคลในรัฐเสรีประชาธิปไตย ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่อาจก้าวล่วงกันได้ ดังนั้น “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” จึงถือได้ว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าสูงสุด⁶²

สำหรับประเทศไทยนั้น ได้มีการกล่าวถึงเรื่องคำนิยามคำว่า “หลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยให้การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์⁶³ และมีการกำหนดให้ประชาชนไม่ว่าจะมีแหล่งกำเนิด เพศ หรือศาสนาใดก็ย่อมที่จะได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกัน⁶⁴ นอกจากนี้รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวยังได้มีการบัญญัติให้สิทธิแก่คนพิการในการที่จะได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกและความช่วยเหลือจากรัฐ เพื่อให้คนพิการมีคุณภาพชีวิตที่เท่าเทียมและเสมอภาคกับคนอื่น หรือมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น⁶⁵ อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงการที่รัฐตระหนักในเรื่องของหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ต่อมาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ก็ได้มีการบัญญัติรับรองถึงสิทธิของคนพิการ โดยมีการบัญญัติให้สิทธิแก่คนพิการในด้านต่าง ๆ เช่น การยอมรับในศักดิ์ศรี

⁶² บรรเจิด สิงคะเนติ. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 48. หน้า 88-89.

⁶³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. มาตรา 4.

⁶⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. มาตรา 5.

⁶⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. มาตรา 55.

ความเป็นมนุษย์โดยการได้รับความคุ้มครอง⁶⁶ แสดงให้เห็นว่า การที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองในเรื่องของการให้ความคุ้มครองแก่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ในมาตราต้น ๆ ของรัฐธรรมนูญย่อมแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับบุคคล⁶⁷ โดยไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลอันมีเหตุมาจากความแตกต่างในเรื่องของถิ่นกำเนิด เพศ ความพิการ เป็นต้น⁶⁸ รวมถึงให้การรับรองสิทธิของคนพิการเกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี⁶⁹ หรือการเปิดโอกาสให้คนพิการได้รับการศึกษาให้เท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป⁷⁰

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ยังได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิของคนพิการในการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ พร้อมทั้งได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ⁷¹ โดยที่ภาครัฐมีหน้าที่ที่จะต้องจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการเฉกเช่นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่บุคคลทั่วไป หรือในเรื่องของการประกอบอาชีพของคนพิการนั้น รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ต้องไม่มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลที่มีความพิการ คนพิการจะมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ รวมถึงมีเสรีภาพในการแข่งขันทางธุรกิจอย่างเป็นธรรม⁷² ดังนั้น รัฐจะต้องไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์⁷³

ต่อมาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้มีการบัญญัติในเรื่องหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 โดยกำหนดให้บุคคลจะได้รับความคุ้มครองในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์⁷⁴ และนอกจากนี้ ยังมีการกำหนดห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติ อันมีเหตุจากการแตกต่างทางเชื้อชาติ อายุ เพศ ความพิการอันเป็นการแสดงให้เห็นว่า กฎหมายได้ให้ความสำคัญกับเรื่องของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

⁶⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. มาตรา 4.

⁶⁷ ไชยันต์ กุลนิตติ. (2557). *ความเบื้องต้นเกี่ยวกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยศาลรัฐธรรมนูญ*. เอกสารวิชาการส่วนบุคคลหลักสูตร “หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย” รุ่นที่ 2 วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. หน้า 14.

⁶⁸ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. มาตรา 30.

⁶⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. มาตรา 40 (6).

⁷⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. มาตรา 49.

⁷¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. มาตรา 54.

⁷² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. มาตรา 43.

⁷³ ชนวรรณ เกตุชาญศิริ. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 10. หน้า 43.

⁷⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. มาตรา 4.